

INTRODUCCIÓ

El material curricular de Geografia que presentem se centra en l'estudi de tres grans temes que n'engloben una multitud d'altres:

a) L'anàlisi de les localitzacions i distribucions

Tots els fenòmens de la Terra estan localitzats. Aquesta localització pot mostrar-se com a *punts* (una ciutat, un pic), com a *línies* (una autopista, un curs fluvial) o com a *zones* (un espai urbà, una àrea industrial). També dóna lloc a una diferenciació espacial a la superfície de la Terra. I no és aleatòria, sinó que respon a unes determinades estructures econòmiques i socials, presenta uns models o unes regularitats que cal saber descobrir i, a més, està en una contínua evolució que cal saber preveure.

b) L'anàlisi ambiental

Les societats humanes han establert unes relacions complexes amb el seu entorn geogràfic a través d'un joc continu d'interaccions; tanmateix, l'impacte de l'acció antròpica sobre el medi depèn de les necessitats humanes, de la seva tecnologia i de la seva percepció del medi, tot això inscrit dins un determinat sistema econòmic, polític i social. Aquestes interaccions donen lloc a la creació de paisatges culturals i a diferents tipus de processos d'aprofitament, destrucció o conservació del medi, així com a processos d'apropiació d'aquest medi, que produeixen unes profundes desigualtats.

c) L'estudi de l'organització espacial

L'impacte antròpic en el medi no es produeix d'una manera anàrquica o a l'atzar, sinó que respon a unes determinades necessitats i, per tant, es creen uns models d'organització espacial. Aquesta organització espacial comprèn des de la divisió territorial fins a la creació de xarxes o jerarquies urbanes, així com processos d'ordenació de l'espai, creació d'àrees funcionals i sistemes espacials en els quals es produeix un complex joc d'interaccions.

Les idees de fons que donen forma a la nostra proposta didàctica són les següents:

- a) Globalitat dels fenòmens geogràfics.
- b) Estimular el coneixement i la reflexió sobre la relació entre les societats humanes i el seu entorn, i els efectes de l'activitat humana en el medi.
- c) Fer conscient l'alumnat de la diversitat de les societats humanes i, alhora, estudiar els processos pels quals aquesta diversitat esdevé desigualtat.
- d) Proporcionar a l'alumnat l'aptitud de contemplar els fenòmens des d'un punt de vista geogràfic.
- e) Educar en uns valors ecològics i de rigor científic en l'estudi.
- f) Orientar sobre la manera d'accedir a la informació, seleccionar-la, analitzar-la i saber-la comunicar, amb una especial atenció a l'ús de la informàtica com a tècnica auxiliar de la Geografia.
- g) Aprofundir les habilitats d'interpretació gràfica i cartogràfica.
- h) Plantejar la geografia com una ciència social, al servei de la societat, i amb capacitat de respondre d'una manera científica a tots els problemes que afecten l'espai.

Al llarg d'aquest material didàctic hem suggerit alguns treballs de camp i sortides possibles per fer amb l'alumnat; de tota manera, és molt important que el professor o la professora de la matèria organitzi les seves pròpies activitats de camp, sempre tenint en compte que el medi proper –la pròpia localitat, municipi o comarca– pot proporcionar un important material per treballar.

ESTRUCTURA DEL LLIBRE DE L'ALUMNE

El material curricular del projecte Barcanova de la matèria de Geografia en el Batxillerat consta d'un llibre dividit en nou unitats didàctiques. Les sis primeres abasten un àmbit mundial, mentre que les tres darreres tracten espais territorials a escala més reduïda: Catalunya, Espanya i la Unió Europea. Totes elles tenen la mateixa estructura.

A l'inici de cada unitat didàctica hi ha una introducció, on es presenten els apartats en què està dividida la unitat i els seus continguts; a continuació hi ha el text de la unitat: aquest text es presenta dividit en diversos apartats i, dins de cada apartat, hi ha diferents subapartats per facilitar que la localització dels continguts de la unitat sigui ràpida. Al final de cada dos o tres apartats hi ha un conjunt de preguntes que serveixen per assegurar la comprensió del que s'ha treballat fins aquell moment.

Al marge del text principal hi ha una columna on es troben textos, dades, fotografies o gràfics que amplien o complementen els continguts.

Cada unitat finalitza amb unes activitats d'ampliació sobre els continguts estudiats i una activitat de síntesi en la qual s'intenta que l'alumnat reelabori i sintetitzi els coneixements que ha adquirit al llarg de la unitat i que els apliqui d'una manera pràctica a l'estudi d'una situació i d'una àrea concreta. Aquestes activitats de síntesi estan plantejades a escales territorials diverses. Al final del llibre hi ha diversos materials de suport directament utilitzables per l'alumnat, però que també poden ser útils per al professorat:

- Una llista de recursos didàctics pensada perquè l'alumnat la consulti directament; en aquesta llista, s'hi troben anuaris de dades, vídeos, CD-ROM, adreces d'entitats i pàgines web de contingut geogràfic.
- La llista dels conceptes que s'estudien a cada unitat didàctica.
- Un quadre de dades estadístiques de tots els estats i territoris del món, de Catalunya i d'Espanya.

Unitat didàctica	Apartats	Hores lectives
1. El medi i la societat: un equilibri difícil	<p>El medi natural: una font de recursos per a la societat humana</p> <p>L'aigua i el sòl: recursos escassos i necessaris</p> <p>La degradació del sòl i la contaminació de les aigües continentals</p> <p>La desforestació dels boscos humits</p> <p>Els minerals no energètics com a font de matèries primeres</p> <p>Els recursos mineals com a font energètica</p> <p>El medi natural com a risc</p>	10
2. Les activitats humanes i el medi ambient	<p>La Terra com a ecosistema</p> <p>Les produccions agrícola i ramadera</p> <p>La producció industrial</p> <p>El mar, font de recursos alimentaris</p> <p>Les activitats turístiques</p> <p>Els riscos associats a les activitats productives</p> <p>La legislació sobre el medi ambient</p>	10
3. L'estructura de la població i les polítiques demogràfiques	<p>El càlcul de la població</p> <p>La dinàmica i l'estructura de la població</p> <p>L'envelliment de la població</p> <p>Fecunditat i cultura</p> <p>Les polítiques demogràfiques</p> <p>La població i la pressió sobre el medi</p> <p>Els límits de la població</p>	11
4. Les xarxes urbanes i l'espai metropolità	<p>Un món de ciutats</p> <p>Les xarxes urbanes</p> <p>Les diferents funcions dels espais urbans</p> <p>La ciutat, centre de poder</p> <p>La planificació urbana</p> <p>El Quart Món i la degradació urbana</p>	10
5. Les xarxes de comunicacions i els intercanvis	<p>La mundialització dels intercanvis</p> <p>Les xarxes de transports</p> <p>Les organitzacions que regulen el comerç mundial</p> <p>Els fluxos visibles</p> <p>Els fluxos no visibles</p> <p>Els intercanvis desiguals i el subdesenvolupament</p>	10
6. Política i territori	<p>La cultura i les àrees culturals del món</p> <p>La divisió estatal del territori</p> <p>Les conseqüències de les fronteres</p> <p>La divisió territorial dels estats</p> <p>Els indicadors socioeconòmics</p> <p>Els problemes del món actual</p> <p>La dona, força de treball i factor de progrés</p> <p>La cooperació per al desenvolupament</p>	11
7. Catalunya: territori, població i economia	<p>Un país mediterrani</p> <p>L'estructura del relleu</p> <p>Els recursos del territori</p> <p>Població, poblament i comunicacions</p> <p>L'organització territorial</p> <p>El sector primari</p> <p>El sector secundari</p>	11

	<p>El sector terciari</p> <p>L'aigua, la gestió d'un recurs bàsic</p> <p>El paisatge, recurs i patrimoni</p>	
8. Espanya: medi, economia i societat	<p>El territori</p> <p>Població i xarxa urbana</p> <p>Les activitats econòmiques</p> <p>Organització políticoterritorial</p> <p>Contrastos i desequilibris regionals</p>	10
9. La Unió Europea	<p>La formació de la Unió Europea</p> <p>Els estats europeus i el procés d'integració econòmica</p> <p>Les desigualtats socials i econòmiques en la Unió Europea</p> <p>La societat catalana dins la Unió Europea</p> <p>La política regional en la Unió Europea</p> <p>El comerç exterior en la Unió Europea</p> <p>L'Ampliació de la Unió Europea</p>	10

PROGRAMACIÓ D'AULA

Geografia
2n de Batxillerat

► Unitat 1

Continguts		
Procediments	Fets, conceptes i sistemes conceptuals	Actituds, valors i normes
<ul style="list-style-type: none"> • Recerca sistemàtica d'informació geogràfica sobre el medi natural en textos científics. • Lectura, interrelació de variables i càlculs a partir de dades estadístiques relatives a variables ambientals. • Expressió escrita de resultats i conclusions sobre lectures, treballs i recerques sobre el medi natural. • Interrelació de diverses variables en l'anàlisi de les catàstrofes naturals. • Representació gràfica de resultats d'anàlisis mitjançant esquemes conceptuals. • Lectura de plànols i mapes sobre variables mediambientals. • Elaboració de mapes temàtics sobre variables mediambientals. • Anàlisi de fotografies de paisatges naturals i humanitzats.	<ul style="list-style-type: none"> • El medi natural: una font de recursos per a la societat humana.<ul style="list-style-type: none"> • El concepte de <i>recurs</i>. • Recursos renovables i recursos no renovables. • La distribució dels recursos naturals al món. • L'aigua i el sòl: recursos escassos i necessaris.<ul style="list-style-type: none"> • Aigua dolça: abundor i escassetesa. • El sòl: un recurs que cal preservar. • La degradació del sòl i la contaminació de les aigües continentals.<ul style="list-style-type: none"> • La pèrdua de sòl fèril. • La contaminació de les aigües continentals. • La desforestació dels boscos humits.<ul style="list-style-type: none"> • El bosc i la diversitat biològica. • La destrucció dels boscos tropicals. • Els minerals no energètics com a font de matèries primeres.<ul style="list-style-type: none"> • Els recursos minerals. • Reduir, reciclar i reutilitzar. • Els recursos minerals com a font energètica.<ul style="list-style-type: none"> • Recursos energètics no renovables. • El medi natural com a risc.<ul style="list-style-type: none"> • Els desastres naturals. • La prevenció dels desastres.	<ul style="list-style-type: none"> • Consciència del valor d'una utilització racional dels recursos naturals i de la conveniència de reduir, reciclar i reutilitzar. • Consciència de l'impacte ambiental de les activitats humanes en el territori. • Interès per buscar explicacions als fenòmens geogràfics i, en particular, dels desastres naturals i de les seves conseqüències. • Valoració de la biodiversitat.
Objectius didàctics		

- Concebre la Terra com un sistema global i ser capaç d'establir les relacions existents entre la dimensió local i la globalitat dels fenòmens geogràfics.
- Conèixer la distribució heterogènia dels principals recursos naturals, els seus usos i la seva desigual disponibilitat per part de les societats en el món actual.
- Identificar les causes dels principals tipus de riscos naturals i humans i la possibilitat d'establir mesures de prevenció.
- Adoptar unes pautes de conducta personal respectuoses amb l'entorn i afavoridores pel reequilibri ambiental.

Pautes d'avaluació

- El concepte de recurs natural com a bé escàs constitueix el concepte central d'aquesta unitat. És obvi que un tema com aquest propicia el desenvolupament d'actituds en relació amb el medi ambient responsables en l'alumnat. Suggerim la possibilitat d'emprar la metàfora de la *Nau Terra* o la hipòtesi *Gaia* com a punt de partida del treball sobre la unitat. Tanmateix, el nostre objectiu és l'estudi de la problemàtica dels recursos naturals des de la perspectiva geogràfica, és a dir, atenent la dimensió espacial de la seva localització i el seu consum. El mateix enfocament ha de prevaler en l'anàlisi dels riscos associats als fenòmens naturals.
- L'alternança de l'escala planetària en l'estudi de la problemàtica dels recursos naturals amb la situació dels recursos naturals a escala regional –del propi país, per exemple– constitueix un excel·lent recurs didàctic perquè l'alumnat sigui capaç d'aprehendre la dinàmica global del problema.

► Unitat didàctica 1

Objectiu didàctic número 1

Concebre la Terra com un sistema global i ser capaç d'establir les relacions existents entre la dimensió local i la globalitat dels fenòmens geogràfics.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 2, 4, 5.
Activitats finals: 10, 11, 12.

Objectiu didàctic número 2

Conèixer la distribució heterogènia dels principals recursos naturals, els seus usos i la seva desigual disponibilitat per part de les societats en el món actual.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 6, 21.
Activitats finals: 1, 2, 3.

Objectiu didàctic número 3

Identificar els principals tipus de riscos naturals i humans, i la possibilitat d'establir mesures de prevenció.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 23, 24.
Activitats finals: 17, 18, 19, 20.

Objectiu didàctic número 4

Adoptar unes pautes de conducta personal respectuoses amb l'entorn i afavoridores del reequilibri ambiental.

Activitats d'avaluació

Exercicis de síntesi: 8.

► **Unitat 2**

Continguts		
Procediments	Fets, conceptes i sistemes conceptuals	Actituds, valors i normes
<ul style="list-style-type: none"> • Lectura de documents gràfics (fotografies, gravats i elements iconogràfics) relatius a les activitats productives i el medi ambient. • Anàlisi i prospectiva de paisatges a partir de l'observació de fotografies i del treball de camp. • Interrelació de diverses variables en l'anàlisi geogràfica dels paisatges. • Deducció de les relacions que s'estableixen entre les diverses variables geogràfiques perceptibles en un paisatge. • Lectura i interpretació de mapes i plànols. • Comparació de mapes i de fotografies aèries d'un mateix paisatge. • Recerca sistemàtica d'informació geogràfica en textos científics i articles de premsa. 	<ul style="list-style-type: none"> • La Terra com a ecosistema. <ul style="list-style-type: none"> • La vida a la Terra. • Les produccions agrícola i ramadera. <ul style="list-style-type: none"> • Tipus d'activitats agrícoles. • La capacitat limitada de la Terra. per produir aliments. • L'impacte de la producció agrícola i ramadera sobre el medi natural. • La producció industrial. <ul style="list-style-type: none"> • Els factors de localització industrial en el territori. • Conseqüències mediambientals de la producció industrial. • El canvi cap a la indústria sostenible. • El mar, font de recursos alimentaris. <ul style="list-style-type: none"> • L'exhauriment de les pesqueries: la sobrepesca i les explotacions improcedents. • Els efectes de l'activitat humana sobre el medi marí. • La recerca d'una solució per a la gestió dels recursos marins. • Les activitats turístiques. <ul style="list-style-type: none"> • El turisme de masses. • Els efectes dels turisme sobre el medi natural. • Els riscos associats a les activitats productives. <ul style="list-style-type: none"> • Els accidents industrials. • La prevenció dels desastres ambientals d'origen industrial. • La legislació sobre el medi ambient. <ul style="list-style-type: none"> • L'inici de la legislació ambiental. • Els objectius de la legislació ambiental. • L'estat actual de la legislació ambiental. 	<ul style="list-style-type: none"> • Conceptualització del paisatge com expressió perceptible de les relacions existents entre el medi social i el medi natural. • Valoració del patrimoni paisatgístic. • Consciència de l'impacte ambiental de les activitats humanes en el territori. • Conceptualització de la Terra com un tot interdependent: consciència ecològica. • Valoració dels criteris de sostenibilitat ambiental.
Objectius didàctics		

- Utilitzar documents cartogràfics i fotografies com a recursos per a l'obtenció de dades geogràfiques significatives.
- Interpretar els paisatges com a resultat de les interaccions existents entre les activitats productives humanes i les característiques del medi natural.
- Descriure l'impacte dels principals tipus d'activitats productives en el territori i en el medi ambient.
- Explicar el concepte de sostenibilitat ambiental i la necessitat d'incorporar els seus principis a les activitats productives i de consum.

Pautes d'avaluació

- L'estudi de les activitats productives, el seu impacte sobre el medi ambient a escala mundial i els riscos d'aquestes activitats sobre les persones constitueixen el nucli conceptual d'aquesta unitat.
  - Atès que l'estudi entorn de les activitats productives es planteja des de la seva dimensió geogràfica, la pràctica de la lectura i la interpretació de paisatges, a través de fotografies o *in situ*, i el treball amb mapes constitueixen dos procediments cabdals en aquesta unitat. Convindrà, també, analitzar l'evolució dels paisatges en la seva dimensió temporal, per la qual cosa se suggereix la utilització de sèries diacròniques de fotografies, pintures o gravats de paisatges i textos literaris.
  - El treball de la unitat propicia el desenvolupament de la consciència mediambiental en l'alumnat.
- Des d'aquesta perspectiva, cal potenciar l'adopció d'actituds personals que contribueixin a una potenciació de valors socials respectuosos amb el desenvolupament sostenible.

► Unitat didàctica 2

Objectiu didàctic número 5

Utilitzar documents cartogràfics i fotografies com a recursos per a l'obtenció de dades geogràfiques significatives.

Activitats d'avaluació

Activitats sobre els mapes i sobre les fotografies de la unitat didàctica 2.

Objectiu didàctic número 6

Interpretar els paisatges com a resultat de les interaccions existents entre les activitats productives humanes i les característiques del medi natural.

Activitats d'avaluació

Exercicis de síntesi: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Objectiu didàctic número 7

Descriure l'impacte dels principals tipus d'activitats productives en el territori i en el medi ambient.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 11, 12, 13, 15, 16, 19.

Activitats finals: 8, 9.

Objectiu didàctic número 8

Explicar el concepte de sostenibilitat ambiental i la necessitat d'incorporar els seus principis a les activitats productives i de consum.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 24, 25.

Activitats finals: 11.

► Unitat 3

Continguts		
Procediments	Fets, conceptes i sistemes conceptuals	Actituds, valors i normes
<ul style="list-style-type: none"> • Recerca sistemàtica d'informació sobre qüestions demogràfiques en documents científics, literaris i periodístics. • Consulta de dades demogràfiques procedents d'anuaris, censos, bases de dades o premsa periòdica. • Càlcul d'índexs demogràfics a partir de sèries de dades estadístiques. • Comparació de dades estadístiques de diverses fonts (elaboració pròpia, mitjans de comunicació, institucions, bibliografia). • Expressió cartogràfica de resultats i càlculs demogràfics: confecció de mapes amb variables demogràfiques. • Expressió gràfica de resultats i càlculs demogràfics: elaboració de piràmides d'edats. • Utilització de programari informàtic per a l'obtenció de càlculs demogràfics i per a l'expressió gràfica dels resultats. • Formulació de propostes d'intervenció per tal d'incidir en la millora de problemes relacionats amb la població. • Aportació personal en els debats sobre qüestions de població dels resultats i les conclusions a partir de les pròpies recerques o del treball en grup. 	<ul style="list-style-type: none"> • El càlcul de la població. <ul style="list-style-type: none"> • Del recompte de la població al cens. • La fiabilitat de les dades. • La dinàmica i l'estructura de la població. <ul style="list-style-type: none"> • La transició demogràfica. • La dinàmica de la població. • L'estructura de la població. • L'envelliment de la població. <ul style="list-style-type: none"> • Causes de l'augment de l'envelliment de la població. • Conseqüències socials de l'envelliment. • Fecunditat i cultura. <ul style="list-style-type: none"> • La mesura de la fecunditat. • Factors que influeixen en la fecunditat. • Les polítiques demogràfiques. <ul style="list-style-type: none"> • El control de la natalitat. • Les Nacions Unides i les polítiques demogràfiques. • La població i la pressió sobre el medi. <ul style="list-style-type: none"> • La reducció de l'augment de la població com a prioritat. • El desenvolupament i el canvi social com a prioritat. • Els límits de la població. <ul style="list-style-type: none"> • El malthusianisme. • El populacionisme. • Quina població pot sostenir el nostre planeta? • Projeccions demogràfiques per al segle XXI. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rigor i honradesa en la preparació, realització i obtenció de resultats en els treballs i les recerques sobre demografia. • Consciència de la complexitat de la dinàmica de les poblacions: multicausalitat dels fenòmens demogràfics. • Consciència del paper de la subjectivitat en la investigació científica. • Consciència de les relacions existents entre l'estructura i la dinàmica de les poblacions, la realitat social i cultural, l'economia i les estructures de poder. • Adquisició del sentit de solidaritat envers la problemàtica de les diverses poblacions i grups humans. • Interès per trobar solucions adequades o alternatives als problemes de caràcter demogràfic.
Objectius didàctics		
<ul style="list-style-type: none"> • Calcular i interpretar els principals indicadors de l'estructura i la dinàmica de les poblacions. • Establir les relacions existents entre les característiques demogràfiques de les poblacions, els seus trets socioeconòmics i la seva cultura. <p>Identificar els enunciats de les principals polítiques demogràfiques i ser capaç de reflexionar sobre els seus arguments.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adoptar uns valors solidaris i un compromís personal amb la societat que propiciïn una major igualtat en les societats. 		

Pautes d'avaluació

- La temàtica d'aquesta unitat és difícil de treballar a l'aula perquè l'alumnat sol tenir idees prèvies molt consolidades i, sovint, falses o només parcialment encertades. És molt important, en l'avaluació inicial, detectar quines són aquestes idees prèvies i programar el desenvolupament de la unitat adequadament.
- La preparació d'algun debat pot ajudar a confrontar posicions i idees prèvies, ja que tampoc no podem obviar que hi ha diferents paradigmes pel que fa a la problemàtica de les relacions entre cultura, dinàmica demogràfica i recursos.
- En tot cas, creiem que cal ajudar l'alumnat a valorar les dades estadístiques i, alhora, a ser crític; també creiem que convé defugir les posicions catastrofistes pel que fa al binomi població-recursos i que cal parlar de desenvolupament humà més que no pas de control de la natalitat.

► Unitat didàctica 3

Objectiu didàctic número 9

Calcular i interpretar els principals indicadors de l'estructura i la dinàmica de les poblacions.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 6, 8, 10.

Activitats finals: 4, 5, 8

Objectiu didàctic número 10

Establir les relacions existents entre les característiques demogràfiques de les poblacions, els seus trets socioeconòmics i la seva cultura.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 13, 14.

Activitats finals: 10, 11.

Objectiu didàctic número 11

Identificar els enunciats de les principals polítiques demogràfiques i ser capaç de reflexionar sobre els seus arguments.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 15, 16, 18, 28.

Activitats finals: 13, 18, 19.

Objectiu didàctic número 12

Adoptar uns valors solidaris i un compromís personal amb la societat que propiciïn una major igualtat en les societats.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 22, 23.

Activitats finals: 21.

► **Unitat 4**

Continguts		
Procediments	Fets, conceptes i sistemes conceptuals	Actituds, valors i normes
<ul style="list-style-type: none"> • Lectura de documents científics de caràcter geogràfic. • Lectura i comparació de mapes d'àrees urbanes. • Aplicació de models teòrics en l'anàlisi i la interpretació dels sistemes urbans. • Comparació de dades geogràfiques presentades amb mitjans gràfics. • Lectura de documents literaris de caràcter geogràfic. • Lectura, anàlisi i comparació de documents fotogràfics de caràcter geogràfic. • Elaboració d'un informe escrit a partir d'un conjunt de mapes i documents escrits. • Elaboració de gràfics a partir de dades estadístiques. • Expressió escrita de conclusions mitjançant l'elaboració d'un informe. • Expressió oral en debats. • Planificació de sortides de treball de camp. • Utilització de bases de dades informàtiques. 	<ul style="list-style-type: none"> • Un món de ciutats. <ul style="list-style-type: none"> • El concepte d'urbanització. • Diferents ritmes d'urbanització. • Les xarxes urbanes. <ul style="list-style-type: none"> • Teories descriptives. • Els sistemes urbans. • Les diferents funcions dels espais urbans. <ul style="list-style-type: none"> • Les regions urbanes. • Les administracions metropolitanes. • La diferenciació funcional. • La ciutat, centre de poder. <ul style="list-style-type: none"> • La ciutat com a capital d'un territori. • La ubicació de les capitals. • La planificació urbana. <ul style="list-style-type: none"> • Els agents urbans. • La classificació del sòl. • El Quart Món i la degradació urbana. <ul style="list-style-type: none"> • Les noves formes de pobresa. • La recuperació de les zones urbanes degradades. 	<ul style="list-style-type: none"> • Desenvolupament del sentit de lloc a través de la identificació amb l'espai urbà. • Conscienciació de la creixent importància de les formes de vida urbana. • Valoració del patrimoni urbanístic. • Consciència de les desigualtats socials generades al medi urbà. • Consciència de l'impacte ambiental dels medis urbans sobre el seu entorn. • Interès per trobar solucions adequades o alternatives als problemes de l'entorn geogràfic urbà. • Mostrar rigor i honradesa en l'execució de treballs.
Objectius didàctics		
<ul style="list-style-type: none"> • Explicar els efectes de la urbanització en el món actual. • Diferenciar els diversos tipus de regions urbanes existents. • Descriure les zones funcionalment diferenciades d'una regió urbana. • Identificar els diferents agents que intervenen en la producció d'espai urbà. • Analitzar els principals desequilibris socials i ambientals generats a les ciutats. 		
Pautes d'avaluació		
<ul style="list-style-type: none"> • En aquesta unitat cal insistir, primerament, en el sentit més ampli del concepte d'urbanització i en les conseqüències socials i econòmiques que comporta la ràpida urbanització dels països menys desenvolupats. • Un altre concepte en el qual caldria insistir és el dels fluxos dels sistemes urbans que donen una major o menor integració a les àrees urbanes. • Es recomana posar especial èmfasi en les activitats d'aprofundiment i ampliació que permetin a l'alumnat conèixer els espais urbans més propers, com ara activitats sobre el preu de l'habitatge o el valor simbòlic dels espais urbans. 		

► **Unitat didàctica 4**

Objectiu didàctic número 13

Explicar els efectes de la urbanització en el món actual.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 1, 2.

Activitats finals: 1.

Objectiu didàctic número 14

Diferenciar els diversos tipus de regions urbanes existents.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 1, 2.

Objectiu didàctic número 15

Descriure les zones funcionalment diferenciades d'una regió urbana.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 9, 10, 11.

Activitats finals: 6.

Objectiu didàctic número 16

Identificar els diferents agents que intervenen en la producció d'espai urbà.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 17.

Objectiu didàctic número 17

Analitzar els principals desequilibris socials i ambientals generats a les ciutats.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28.

Activitats finals: 14, 15, 16, 17, 18.

► Unitat 5

Continguts		
Procediments	Fets, conceptes i sistemes conceptuals	Actituds, valors i normes
<ul style="list-style-type: none"> • Lectura de documents científics de caràcter geogràfic. • Comparació de dades estadístiques procedents de diverses fonts. • Lectura i interpretació de mapes temàtics. • Comparació de dades geogràfiques presentades amb mitjans cartogràfics. • Lectura de documents periodístics de caràcter geogràfic. • Lectura i interpretació de documents iconogràfics. • Expressió escrita de conclusions a partir de dades estadístiques. 	<ul style="list-style-type: none"> • La mundialització dels intercanvis. <ul style="list-style-type: none"> • La societat postindustrial. • La globalització de l'economia. • El comerç mundial i el seu desenvolupament. • La interdependència planetària. • Les xarxes de transports. <ul style="list-style-type: none"> • La tecnologia i la rendibilitat dels intercanvis. • La desigual estructuració de les xarxes. • Els ports i els aeroports. • Les organitzacions que regulen el comerç mundial. <ul style="list-style-type: none"> • L'Organització Mundial del Comerç. • Les multinacionals. • Els fluxos visibles. <ul style="list-style-type: none"> • Les mercaderies. • La mà d'obra. • Els fluxos no visibles. • Els intercanvis desiguals i el subdesenvolupament. <ul style="list-style-type: none"> • L'intercanvi desigual: el centre i la perifèria. • El deute extern. 	<ul style="list-style-type: none"> • Consciència de les relacions existents entre els fets geogràfics, la realitat social i les estructures de poder econòmic. • Consciència de la creixent globalitat dels fluxos. • Consciència de les desigualtats provocades per l'actual estructura comercial mundial. • Adquisició del sentit de solidaritat amb les persones i les societats menys afavorides en els fluxos d'intercanvis globals. • Interès per trobar solucions alternatives als actuals sistemes comercials injustos.
Objectius didàctics		
<ul style="list-style-type: none"> • Analitzar els efectes de la globalització i la interdependència econòmiques. • Descriure els principals fluxos de mercaderies a escala mundial. • Analitzar les conseqüències del deute extern dels països del Tercer Món. • Utilitzar la tecnologia de la informació per obtenir dades d'interès geogràfic. • Llegir, interpretar i comparar documents cartogràfics. • Analitzar els efectes territorials de la desigual distribució de les activitats econòmiques. 		
Pautes d'avaluació		
<ul style="list-style-type: none"> • Convé remarcar la importància de la creixent globalització de l'economia, propiciada per la deslocalització de la producció i la progressiva facilitat per dur a terme tota mena d'intercanvis. També es recomana remarcar la transcendència social i econòmica dels fluxos anomenats no visibles o immaterials, ja que solen passar força desapercebuts per als nois i les noies. • Finalment es considera necessari deixar clar que, com a consumidors i ciutadans del món que som, no restem aliens a la situació d'intercanvis injustos que pateix gran part de la població mundial. La nostra sensibilització en aquest sentit pot ajudar a millorar aquesta situació. 		

→

► Unitat didàctica 5

Objectiu didàctic número 18

Analitzar els efectes de la globalització i la interdependència econòmiques.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 3, 6, 7, 12.

Activitats finals: 2, 7.

Objectiu didàctic número 19

Descriure els principals fluxos de mercaderies a escala mundial.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 13, 14, 15.

Activitats finals: 9.

Objectiu didàctic número 20

Analitzar les conseqüències del deute extern dels països del Tercer Món.

Activitats d'avaluació

Activitat numerades: 24.

Activitats finals: 17.

Objectiu didàctic número 21

Utilitzar la tecnologia de la informació per obtenir dades d'interès geogràfic.

Activitats d'avaluació

Activitats finals: 5, 16.

Objectiu didàctic número 22

Llegir, interpretar i comparar documents cartogràfics.

Activitats d'avaluació

Activitats de les pàgines 167, 169, 170.

Objectiu didàctic número 23

Analitzar els efectes territorials de la desigual distribució de les activitats econòmiques.

Activitats d'avaluació

Activitats finals: 19.

► Unitat 6

Continguts		
Procediments	Fets, conceptes i sistemes conceptuals	Actituds, valors i normes
<ul style="list-style-type: none"> • Lectura i comparació de mapes. • Elaboració de diagrames de sectors circulars manualment i amb mitjans informàtics. • Lectura de documents periodístics de caràcter geogràfic. • Comparació de dades geogràfiques a partir de diferents mapes temàtics. • Utilització de bases de dades informàtiques. • Expressió cartogràfica del resultat d'un treball. • Utilització i interpretació de les dades que faciliten els indicadors socioeconòmics. • Formulació de propostes d'intervenció per millorar l'elaboració d'indicadors socioeconòmics fiables. • Elaboració de gràfics de dispersió. • Elaboració d'un informe a partir de diferents tipus de documents. 	<ul style="list-style-type: none"> • La cultura i les àrees culturals del món. <ul style="list-style-type: none"> • Les àrees culturals del món. • La divisió estatal del territori. <ul style="list-style-type: none"> • Els estats actuals. • Les fronteres dels estats. • Les organitzacions interestatals. • Les conseqüències de les fronteres. • La divisió territorial dels estats. <ul style="list-style-type: none"> • Criteris de divisió territorial. • Divisió territorial i minorització. • Divisió territorial i circumscripcions electorals. • Els indicadors socioeconòmics. <ul style="list-style-type: none"> • La fiabilitat de les dades estadístiques. • Els indicadors del grau de benestar. • La mesura del desigual repartiment de la riquesa. • Els problemes del món actual. <ul style="list-style-type: none"> • Alimentació, salut i educació. • La dona, força de treball i factor de progrés. <ul style="list-style-type: none"> • La dona i el treball. • La desigualtat respecte als homes. • La cooperació per al desenvolupament. <ul style="list-style-type: none"> • L'ajut per al desenvolupament. • L'ajuda per al desenvolupament: un suport interessat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Consciència de les relacions existents entre els fets culturals i les fronteres polítiques. • Consciència de la multicausalitat dels fenòmens geogràfics. • Consciència de les relacions existents entre el subdesenvolupament i les estructures socials. • Interès per verificar la validesa de les fonts de dades. • Consciència de la subjectivitat en la investigació científica: la selecció i l'anàlisi de dades. • Adquisició del sentit de solidaritat envers les persones afectades per la discriminació de gènere. • Interès per trobar alternatives a la problemàtica de les desigualtats. • Curiositat envers l'entorn geogràfic i interès per trobar explicacions als fenòmens geogràfics. • Rigor i honradesa en la preparació, realització i obtenció de resultats en els treballs geogràfics.
Objectius didàctics →		
<p>Analitzar els efectes dels límits fronterers sobre el territori i la seva relació amb diferents tipus de conflictes.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Descriure els criteris de divisió territorial més utilitzats. • Utilitzar i interpretar els diferents indicadors socioeconòmics. • Analitzar els efectes territorials i socials del desigual repartiment de la riquesa a escala mundial. • Valorar la importància de les dones com a força de treball i factor de progrés. • Explicar el paper de la subjectivitat en la confecció i l'anàlisi dels indicadors socioeconòmics. 		

Pautes d'avaluació

- És important diferenciar correctament els límits culturals dels límits polítics i conèixer, per tant, les diferències entre àrees culturals i estats. És convenient, també, destacar la importància de les divisions territorials, aclarir els seus criteris i els possibles problemes que poden produir, i els efectes territorials de les fronteres. És apropiat aportar exemples de diferents estats i seria molt recomanable que els alumnes i les alumnes fessin estudis sobre els límits municipals com a exemple de divisió territorial, els graus d'identificació territorial i activitats de simulació sobre divisió territorial. En tot cas, s'ha d'insistir en les funcions de la divisió territorial perquè aquest és un tipus de contingut difícil d'assolir per l'alumnat.
- A part dels continguts conceptuals i procedimentals, aquesta unitat també té una clara intenció de fons actitudinal. Les actituds que cal fomentar-hi d'una manera transversal al llarg de totes les sessions són l'esperit científic a través de l'anàlisi de la validesa i de la intencionalitat dels diversos indicadors socioeconòmics de què es disposa actualment, i el sentiment de solidaritat envers les societats i les persones que viuen en situacions alimentàries, sanitàries i culturals conflictives. És fàcil complementar els continguts de la unitat utilitzant recursos audiovisuals i el contacte directe amb les entitats de cooperació internacional.

► Unitat didàctica 6

Objectiu didàctic número 24

Analitzar els efectes dels límits fronterers sobre el territori i la seva relació amb diferents tipus de conflictes.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 7, 8, 12, 13.

Activitats finals: 4, 8.

Objectiu didàctic número 25

Descriure els criteris de divisió territorial més utilitzats.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 16.

Activitats finals: 10.

Objectiu didàctic número 26

Utilitzar i interpretar els diferents indicadors socioeconòmics.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 20, 21, 24.

Activitats finals: 11.

Objectiu didàctic número 27

Analitzar els efectes territorials i socials del desigual repartiment de la riquesa a escala mundial.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 29, 30, 31.

Activitats finals: 15, 17.

Objectiu didàctic número 28

Valorar la importància de les dones com a força de treball i factor de progrés.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 33, 34.

Activitats finals: 20.

Objectiu didàctic número 29

Explicar el paper de la subjectivitat en la confecció i l'anàlisi dels indicadors socioeconòmics.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 22.

Activitats finals: 13.

► Unitat 7

Continguts		
<i>Procediments</i>	<i>Fets, conceptes i sistemes conceptuals</i>	<i>Actituds, valors i normes</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Expressió escrita de conclusions i de resultats d'un treball. • Lectura i anàlisi de documents cartogràfics. • Càlcul de valors estadístics a partir d'una sèrie de dades. • Lectura i comparació de valors estadístics a partir de gràfics. • Expressió cartogràfica gràfica de resultats d'anàlisis. • Comparació i anàlisi de documents fotogràfics. • Elaboració d'informes sobre un tema específic. • Representació gràfica de resultats estadístics. • Anàlisi de fotografies de paisatges naturals i humanitzats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Un país mediterrani. • L'estructura del relleu. <ul style="list-style-type: none"> • «Com un ventall entreobert». • Les grans unitats del relleu de Catalunya. • El diàleg de la roca i de l'aigua. • Els recursos del territori. <ul style="list-style-type: none"> • Les roques energètiques. • Les roques no energètiques. • Els sòls. • La vegetació. • L'aigua. • Els espais naturals protegits. • Població, poblament i comunicacions. <ul style="list-style-type: none"> • Estructura de la població. • Dinàmica de la població catalana. • El poblament de Catalunya. La xarxa urbana. • La xarxa de comunicacions. • L'organització territorial. <ul style="list-style-type: none"> • La divisió comarcal. • Les activitats econòmiques. • El sector primari. <ul style="list-style-type: none"> • Agricultura. • Ramaderia. • Producció forestal. • Activitat pesquera. • El sector secundari. • El sector terciari. • L'aigua, la gestió d'un recurs bàsic. <ul style="list-style-type: none"> • Les xarxes hidrogràfiques. • Les aigües subterrànies. • La qualitat de l'aigua dels rius. • El paisatge, recurs i patrimoni. <ul style="list-style-type: none"> • El paisatge agroforestal de Catalunya. • Els agents dels canvis en el paisatge. • Vers un paisatge global? • El paisatge, recurs i patrimoni que cal protegir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Desenvolupament del sentit de lloc a través de la coneixença del territori viscut. • Consciència de la multicausalitat de la realitat geogràfica catalana. • Apreciació de la dimensió social dels problemes territorials. • Valoració de la utilització racional dels recursos naturals. • Valoració del paisatge com a patrimoni. • Mostrar rigor i honradesa en el treball de camp.

Objectius didàctics
<ul style="list-style-type: none"> • Descriure la configuració territorial de Catalunya. • Definir els principals paràmetres de l'estructura i la dinàmica de la població i del poblament de Catalunya. • Descriure l'organització politicoterritorial de Catalunya. • Explicar les principals característiques dels sectors econòmics de Catalunya. • Identificar els principals problemes associats a la gestió dels recursos bàsics. • Apreciar el valor patrimonial dels paisatges de Catalunya.
Pautes d'avaluació
<ul style="list-style-type: none"> • L'estructura d'aquesta unitat dedicada al coneixement geogràfic de Catalunya es fonamenta en tres eixos conceptuals: 1) la descripció del territori català com a escenari de vida i com a font de recursos 2) la definició dels trets més rellevants de la població i del poblament de Catalunya, i 3) la caracterització dels principals sectors econòmics de Catalunya atenent principalment a la seva importància relativa i a la seva localització territorial. Se suggereix al professorat que en el desenvolupament dels diversos temes inclosos a la unitat es promogui en els alumnes la capacitat d'interrelacionar els tres eixos esmentats (territori-població-activitat), alhora que es posi de manifest la interdependència entre el caràcter local i global dels fenòmens geogràfics (interdependència). • Metodològicament, la unitat s'ha de fonamentar en l'anàlisi per part de l'alumnat de fonts cartogràfiques (mapes) per copsar la territorialitat dels fets geogràfics, en l'anàlisi i realització de fonts estadístiques (gràfics) com a sistema de valoració o expressió de dades estadístiques, i en l'observació sistemàtica d'imatges (fotografies) com a mètode indirecte de lectura del paisatge i d'obtenció d'informació rellevant sobre el medi geogràfic. • El contingut de la unitat ha de permetre estimular l'alumnat en la recerca d'informació geogràfica directa, <i>in situ</i>, a través del treball de camp (excursions), de les visites a entitats relacionades amb la gestió del territori (consells comarcals, centres d'interpretació del medi natural, equipaments ambientals), o bé indirectament, a través de la consulta de les nombroses pàgines web que les entitats (Generalitat, administracions locals, associacions).

► Unitat didàctica 7

Objectiu didàctic número 30

Descriure la configuració territorial de Catalunya.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 4, 5, 6

Activitats finals: 2.

Objectiu didàctic número 31

Definir els principals paràmetres de l'estructura i de la dinàmica de la població i del poblament de Catalunya.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 14, 15.

Activitats finals: 6, 10.

Objectiu didàctic número 32

Descriure l'organització politicoterritorial de Catalunya.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 21, 22.

Objectiu didàctic número 33

Explicar les principals característiques dels sectors econòmics de Catalunya.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 23, 26, 27, 30, 33.

Activitats finals: 13, 15, 17.

Objectiu didàctic número 34

Identificar els principals problemes associats a la gestió dels recursos bàsics.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 35, 37.

Activitats finals: 18.

Objectiu didàctic número 35

Apreciar el valor patrimonial dels paisatges de Catalunya.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 39, 40.

Activitats finals: 18.

► Unitat 8

Continguts		
<i>Procediments</i>	<i>Fets, conceptes i sistemes conceptuals</i>	<i>Actituds, valors i normes</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Lectura, anàlisi i comparació de mapes temàtics. • Recerca sistemàtica d'informació sobre qüestions demogràfiques en documents científics, literaris i periodístics. • Consulta de dades demogràfiques procedents d'anuaris, censos, bases de dades o premsa periòdica. • Comparació de dades estadístiques procedents de diverses fonts (elaboració pròpia, mitjans de comunicació, institucions, bibliografia). • Lectura de documents científics de caràcter geogràfic. • Elaboració de gràfics a partir de dades estadístiques. • Utilització de bases de dades informàtiques. 	<ul style="list-style-type: none"> • El territori. <ul style="list-style-type: none"> • La protecció del medi natural. • Els paisatges d'Espanya. • Població i xarxa urbana. <ul style="list-style-type: none"> • Característiques generals. • Dinàmica de la població: natalitat, mortalitat i fecunditat. • L'estructura per edats de la població. • Els moviments migratoris. • La distribució de la població damunt el territori. • Les activitats econòmiques. <ul style="list-style-type: none"> • Espanya en el context econòmic de la UE i mundial. • Les activitats productives del sector primari. • Les activitats productives del sector secundari. • Les activitats productives del sector terciari. • Organització politicoterritorial. <ul style="list-style-type: none"> • Els municipis. • Les províncies. • La comunitat autònoma. • Altres divisions territorials. • Contrastos i desequilibris territorials. <ul style="list-style-type: none"> • El nivell de desenvolupament regional. • Diferents nivells de desenvolupament. 	<ul style="list-style-type: none"> • Conceptualització del paisatge com a expressió perceptible de les relacions existents entre el medi social i el medi natural. • Consciència de la complexitat de la dinàmica de les poblacions: multicausalitat dels fenòmens demogràfics. • Interès per trobar solucions adequades o alternatives als problemes de caràcter demogràfic. • Interès per trobar solucions adequades o alternatives als problemes del nostre entorn geogràfic. • Adquisició del sentit de solidaritat envers el problema de les migracions. • Curiositat envers l'entorn geogràfic i interès per trobar explicacions als fenòmens geogràfics.
Objectius didàctics		
<ul style="list-style-type: none"> • Descriure les característiques mediambientals de la península Ibèrica a partir de la seva situació geogràfica a l'hemisferi nord. • Distingir els diversos tipus de paisatges d'Espanya. • Analitzar la dinàmica i l'estructura demogràfica de la població de l'Estat espanyol i la influència que hi tenen les migracions. • Situar Espanya en el conjunt dels estats del món pel que fa a les seves característiques econòmiques. • Descriure l'organització politicoterritorial d'Espanya. • Analitzar la dinàmica del desenvolupament regional de l'Estat espanyol i establir els principals contrastos regionals en el desenvolupament socioeconòmic. 		
Pautes d'avaluació		

• En el treball d'aquesta unitat didàctica caldria insistir en els aspectes demogràfics, econòmics i les desigualtats territorials que es produeixen dins el territori de l'Estat espanyol. Caldria que el tractament que s'hi donés fos dinàmic, molt atent a l'actualitat més immediata per anar completant i puntualitzant els continguts del text amb les informacions d'actualitat aparegudes a la premsa i la consulta de bases de dades demogràfiques i econòmiques fàcilment accessibles a través de diverses pàgines web.

► Unitat didàctica 8

Objectiu didàctic número 36

Descriure les característiques mediambientals de la península Ibèrica a partir de la seva situació geogràfica a l'hemisferi nord.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 2.
Activitats finals: 2.

Objectiu didàctic número 37

Distingir els diversos tipus de paisatges d'Espanya.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 10.

Objectiu didàctic número 38

Analitzar la dinàmica i l'estructura demogràfica de la població de l'Estat espanyol i la influència que hi tenen les migracions.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 11, 12, 13, 14.
Activitats finals: 7, 8.

Objectiu didàctic número 39

Situar Espanya en el conjunt dels estats del món pel que fa a les seves característiques econòmiques.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 20, 23, 25.
Activitats finals: 10, 11, 12, 18.

Objectiu didàctic número 40

Descriure l'organització politicoterritorial d'Espanya.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 27, 29, 31.

Activitats finals: 19.

Objectiu didàctic número 41

Analitzar la dinàmica del desenvolupament regional de l'Estat espanyol i establir els principals contrastos regionals en el desenvolupament socioeconòmic.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 33, 34.

Activitats finals: 22.

► Unitat 9

Continguts		
<i>Procediments</i>	<i>Fets, conceptes i sistemes conceptuals</i>	<i>Actituds, valors i normes</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Expressió gràfica de les conclusions d'un treball mitjançant l'elaboració de mapes. • Lectura de documents cartogràfics: mapes temàtics. • Lectura de documents científics i periodístics de caràcter geogràfic. • Comparació de dades procedents de diferents mitjans de comunicació. • Obtenció de dades a partir de la consulta de bases de dades informàtiques. • Expressió gràfica de resultats i conclusions d'un treball mitjançant l'elaboració de mapes. • Expressió gràfica de resultats i conclusions d'un treball mitjançant l'elaboració de diagrames de barres manualment i amb mitjans informàtics. • Expressió escrita de resultats i conclusions d'un treball mitjançant un informe. • Lectura de dades estadístiques procedents d'anuaris. 	<ul style="list-style-type: none"> • La formació de la Unió Europea. <ul style="list-style-type: none"> • Les primeres experiències. • La Comunitat Econòmica Europea. • El Tractat de la Unió Europea. • Els estats europeus i el procés d'integració econòmica. <ul style="list-style-type: none"> • La convergència econòmica. • Les regions europees. • Les desigualtats socials i econòmiques en la Unió Europea. <ul style="list-style-type: none"> • Els desequilibris demogràfics. • Els desequilibris en els sectors d'activitat. • La societat catalana dins la Unió Europea. <ul style="list-style-type: none"> • Catalunya i els eixos de desenvolupament europeu. • La política regional en la Unió Europea. <ul style="list-style-type: none"> • Els Fons Estructurals i de Cohesió. • Iniciatives interregionals. • El comerç exterior en la Unió Europea. <ul style="list-style-type: none"> • L'europeisme econòmic. • El comerç exterior de mercaderies. • El comerç exterior de serveis. • L'ampliació de la Unió Europea. <ul style="list-style-type: none"> • Criteris per a l'adhesió. • Les darreres incorporacions a la Unió Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Desenvolupament del sentit de pertinença a la Unió Europea a partir de Catalunya. • Adquisició del sentit de solidaritat europea a través del reconeixement de l'existència de regions transfrontereres. • Interès per trobar solucions adequades als problemes d'equilibri territorial europeu. • Adquisició del sentit de solidaritat europea a través del reconeixement de l'existència de regions transfrontereres.
Objectius didàctics		
<ul style="list-style-type: none"> • Descriure el procés de formació i organització de la Unió Europea. • Definir el concepte de regió europea i conèixer els trets més rellevants de la política regional europea. • Caracteritzar l'espai econòmic i social català dins la Unió Europea. • Desenvolupar el sentiment de pertànyer a la Unió Europea i la solidaritat envers totes les seves regions. 		
Pautes d'avaluació		

• Dins l'estudi de la Unió Europea caldria insistir en els diferents tipus de regions que en formen part, la política regional d'equilibri territorial i l'existència de les regions transfrontereres com a aspectes més novedosos per a l'alumnat de batxillerat. És important fomentar, des del punt de vista actitudinal, la identificació amb la Unió Europea a partir de la realitat catalana. Aquesta unitat es pot millorar, des d'un punt de vista més ampli, amb la participació del centre escolar en programes d'intercanvi o de recerca, juntament amb centres de secundària d'altres països de la Unió Europea.

► Unitat didàctica 9

Objectiu didàctic número 42

Descriure el procés de formació i organització de la Unió Europea.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 1, 2.

Activitats finals: 3.

Objectiu didàctic número 43

Definir el concepte de regió europea i conèixer els trets més rellevants de la política regional europea.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 11, 23.

Activitats finals: 11.

Objectiu didàctic número 44

Caracteritzar l'espai econòmic i social català dins la Unió Europea.

Activitats d'avaluació

Activitats numerades: 17, 18.

Activitats finals: 9.

Objectiu didàctic número 45

Desenvolupar el sentiment de pertànyer a la Unió Europea i la solidaritat envers totes les seves regions.

Activitats d'avaluació

Activitats finals: 1, 15.